

INTERPROFESSIONEEL ONTWERP- ONDERZOEK: EEN ONDERZOEK NAAR EIGENAARSCHAP EN PEDAGOGISCHE RELATIES

TRYNKE KEUNING IN GESPREK
MET SIGRID HARTMAN

In de MLIKE (Master Leiderschap Innovatie Kind en Educatie) worden formeel en informeel leiders uitgedaagd een interprofessioneel ontwerponderzoek uit te voeren. Sigrid Hartman is één van de studenten die momenteel in de afrondende fase van de MLIKE is. Ze vertelt over het onderzoek dat ze heeft uitgevoerd en welke rol interprofessioneel werken speelde in dit onderwerp.

VOORONDERZOEK

Leerlingen met gedragsproblematiek bij ons op school vragen van leraren een extra inspanning als het gaat om het opbouwen van een relatie met deze leerlingen: je moet willen kijken naar waar het gedrag vandaan komt en niet terugvallen op straffen waardoor de relatie nog meer onder spanning komt te staan. Uit literatuuronderzoek (bijv. Buyse, Koomen & Verschueren, 2007) blijkt dat de pedagogische relatie tussen de leraar en leerling juist heel belangrijk is voor de motivatie van de leerling, hun zelfbeeld en de mate waarin leerlingen het gevoel hebben eigenaar te zijn van hun eigen ontwikkeling. In mijn MLIKE-onderzoek heb ik onderzocht hoe we de pedagogische relatie tussen leraren en leerlingen kunnen versterken, zodat leerlingen meer eigenaarschap kunnen ontwikkelen. In de eerste fase van het onderzoek heb ik gekeken naar hoe de pedagogische relatie met leerlingen nu is, wat de mate van eigenaarschap is bij leerlingen, en wat manieren zijn om de relatie tussen leraren en kinderen te versterken.

Figuur 1. Social discipline window van Wachtel (2012)

ONTWERPFASE

In het vooronderzoek kwamen we tot de conclusie dat leraren wel een relatie durven aangaan met leerlingen, maar behoefte hebben aan handvaten om leerlingen binnen die relatie meer *verantwoordelijkheden (eigenaarschap)* te geven. Een werkbezoek aan de Engelse stad Leeds inspireerde om aan de slag te gaan met een *verbindende aanpak*. In Leeds leerden we over het concept *restorative practice*, dit hebben we vertaald naar de 'verbindende aanpak'. De verbindende aanpak gaat over het bouwen, onderhouden en herstellen van relaties.

Belangrijk uitgangspunt van de aanpak is het social discipline window van Wachtel (2012, zie Figuur 1). Uitgangspunt hierbij zijn de vier basishoudingen in relaties: met veel of weinig uitdagingen en met veel of weinig ondersteuning. In plaats van 'werken aan kinderen', 'werken voor kinderen', of zelfs 'niet werken' streven we naar werken 'met kinderen' dat betekent: een relatie aangaan waarin je uitgaat van veel uitdaging en veel ondersteuning.

Een ander ankerpunt binnen de verbindende aanpak is een eerlijk proces; iedereen is betrokken, het is voor iedereen duidelijk en de verwachtingen zijn helder.

Belangrijk kenmerk van de verbindende aanpak is dat alle professionals rondom het gezin een gezamenlijke taal gebruiken we noemen dat de 'hersteltaal'. Bij hersteltaal wordt gebruikgemaakt van vragen met betrekking tot het verleden (wat is er gebeurd?), het heden (wie is er door geraakt en hoe?) en de toekomst (hoe kunnen we nu verder?). Dit lijkt heel simpel, maar het blijkt heel goed te werken. De kinderen bij ons op school leren deze taal ook en worden ingezet als coach die bemiddelt bij ruzies. Eén van die kinderen zei het laatst heel treffend: 'Omdat ik die vraag stel [wat is er gebeurd?] moet de ander al nadenken en is hij minder boos', bovendien heeft ieder de kans om zijn verhaal te vertellen en gehoord te worden.

In onze school – en een in de buurt gelegen school met een zelfde soort populatie, zijn alle leraren getraind in de verbindende aanpak. Onze school was een pilotschool voor Hoogeveen. Naast dat de leraren worden opgeleid, worden ook de kinderen van groep 5-8 opgeleid tot coach, waarbij ze de hersteltaal ook leren toepassen.

Een andere mooie interventie is dat er een welzijnswerker nu onderdeel is van ons team. Hij kan de hersteltaal goed voeren en stelt net even andere vragen, waardoor hij leraren inspireert. Een concreet voorbeeld: in het welzijnswerk is reflecteren en feedback geven veel vanzelfsprekender, dagelijkse kost. Op de school is daarvan geleerd, we kunnen opener, samen reflecteren en feedback geven. Door de andere manier van kijken, andere vragen stellen kijk ik ook anders naar hoe het in het onderwijs gaat en wat mijn rol daarin is. Daarnaast kan de welzijnswerker met zijn expertise hulp bieden aan kinderen. Kinderen profiteren zo direct en in-direct. Het leereffect tussen de organisaties is groot, we kennen elkaars werkgebied beter en zijn aanvullend.

We merken uit gesprekken met de kinderen dat ze zich meer verantwoordelijk voelen voor de situatie en voor elkaar. En ze geven aan dat hun zelfvertrouwen groeit. Hun inzet draagt bij aan het verminderen van het aantal incidenten en door de hersteltaal verbetert het gevoel van veiligheid in de school.

INTERPROFESSIONELE AANPAK

De verbindende aanpak wordt nog krachtiger als het niet alleen op school op deze manier werkt, maar ook andere professionals rondom het kind dezelfde manier van werken hanteren. Daarom heb ik gedurende het onderzoek samengewerkt met professionals uit de regio. We zijn gestart met een groep bestaande uit mensen van onder andere vo, po, gemeente en welzijnswerk. Deze groep is gedurende het gehele onderzoek betrokken geweest. Regelmatig overleggen we over de bevindingen van het onderzoek. De verbindende aanpak en de hersteltaal wordt nu overal in Hoogeveen waar wordt gewerkt met kinderen of jongeren toegepast: op gemeenteniveau, bij jongerenwerk, maar ook bijvoorbeeld bij de plaatselijke sportclub. Ik vind het heel mooi om te zien dat we allemaal op dezelfde manier omgaan met kinderen, niet vanuit een bestraffende manier maar vanuit een herstellende manier.

HOE NU VERDER..?

De evaluatie van het ontwerp loopt nog, maar we zien en horen uit gesprekken met kinderen dat ze zich meer verantwoordelijk voelen voor wat er gebeurt in hun klas. We gaan er op school dus zeker mee door!

De manier waarop we op school invulling hebben gegeven aan de verbindende aanpak is een voorbeeld voor andere scholen in de regio en voor andere organisaties. Regelmatig komen professionals uit onze regio die ook met kinderen en jongeren werken met vragen over wat werkt en hoe ze de aanpak in hun eigen organisatie kunnen inzetten.

LITERATUUR

- Buyse, E., Koomen, H. M. Y., & Verschueren, K. (2007). Interacties tussen leerkrachten en leerlingen. In K. Verschueren & H. M. Y. Koomen (Eds.), *Handboek Diagnostiek in de leerlingenbegeleiding*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Wachtel, T. (2012). *Defining restorative*. Bethlehem, PA: International Institute for Restorative Practices.

OVER DE GEÏNTERVIEWDE

Sigrid Hartman is directeur van Juliana van Stolbergsschool in Hoogeveen en student MLIKE op Hogeschool KPZ.